

COVID-19 üzrə Tibbi Məlumat (Digest)

№ 7

Xüsusi buraxılış: “SARS-CoV-2yə qarşı immunitet və onu təyin edən testlər”

Специальный выпуск: “Иммунитет после SARS-CoV-2 и тесты на его определение”

Mündəricat

ELMI-POPULAR MƏQALƏLƏR.....	2
ELMİ MƏQALƏLƏR, ARAŞDIRMALAR.....	3
RƏHBƏRLİKLƏR, METODİK TÖVSİYYƏLƏR.....	7
TEST İSTEHSALÇILAR	8
FAYDALI KEÇİDLƏR	8

İCTİMAİ SƏHIYYƏ VƏ İSLAHATLAR MƏRKƏZİ

WWW.ISIM.AZ

ELMI-POPULAR MƏQALƏLƏR

1. COVID-19 kontekstində "immun pasportlar" ... COVID-19-a spesifik anticisimlərin təyin edilməsi... Bəzi hökumətlər, COVID-19-a səbəb olan virusa qarşı spesifik anticisimlərin aşkarlanmasının, insanların bu infeksiyaya təkrar yoluxmadan qorunduqları üçün səyahətə çıxmalarını və ya işə qayıtmalarını təmin edəcək "immun pasport" üçün əsas ola biləcəyi iddiasını irəli sürdülər.

"Immunity passports" in the context of COVID-19

www.who.int/news-room/commentaries/detail/immunity-passports-in-the-context-of-covid-19
2. İnsanlara "immun pasportlar"ın verilməsinə başlanılması –məhz nəyə görə hələ çox tez hesab edilir? Spesifik anticisimlərin təyini zamanı yüksək spesifikliyə malik cavab əldə etmək üçün hansı meyarlar əsas tutulmalıdır?

Why it's too early to start giving out "immunity passports"

www.technologyreview.com/2020/04/09/998974/immunity-passports-cornavirus-antibody-test-outside/
3. İnsan koronavirusları ilə çarpaz reaktivlik və ağır dərəcəli kəskin respirator distress sindromu ilə müşayiət olunan koronavirus infeksiyalı xəstələrdə aparılan seroloji müayinələrin cavabları

Serological responses in patients with severe acute respiratory syndrome coronavirus infection and cross-reactivity with human coronaviruses

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16275947/>
4. Abbott COVID-19-a qarşı anticisimlərin təyini üçün yeni testi təqdim edir...Yeni test, müayinə olunan şəxsin virusa yoluxduğunu və onda anticisimlərin yarandığını müəyyənləşdirməyə kömək edə bilər

Abbott Launches Covid-19 Antibody Test

<https://www.abbott.com/corpnewsroom/product-and-innovation/abbott-launches-covid-19-antibody-test.html>
5. Qida və Dərman Administrasiyası, ABŞ-da koronavirusa qarşı anticisimləri aşkarlamaq üçün ilk anticisim testini təsdiqləmişdir.

FDA approves first antibody test in the US to detect the coronavirus

www.livescience.com/first-coronavirus-antibody-test-approved-us.html
6. İmmun sisteminin aktivləşməsinin Koronavirusun yayılmasına daha da kömək etməsi barədə şübhə yaranıb ... Amerikalı bioloqlar SARS-CoV-2 virusunun meydana çıxmasına cavab reaksiyası olaraq immün sisteminin aktivləşməsinə və virusa qarşı çoxlu miqdarda interferon zülalının ifraz edilməsinin, xəstəliyin yayılmasını sürətləndirdiyini təsbit etdilər....

Иммунитет заподозрили в "пособничестве" коронавирусу.

www.ens.az/ru/immunitet-zapodozrili-v-posobnichestve-koronavirusu
7. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı - koronavirusdan sağ qalanlarda immunitetin inkişaf etməsi haqqında danışdı ...

ВОЗ рассказала о выработке иммунитета у перенесших коронавирус...

<https://inforeactor.ru/299401-voz-rasskazala-o-vyrobotke-immuniteta-u-perenessih-koronavirus>

8. Yeni koronavirus anticisimlərinin təyin edilməsi üçün test sisteminin qeydiyyatı haqqında: "SARS-CoV-2-IFA-Vector"

О регистрации тест-системы Роспотребнадзора на антитела к новому коронавирусу: «SARS-CoV-2-ИФА-Вектор»

www.rospotrebnadzor.ru/about/info/news/news_details.php?ELEMENT_ID=14222

9. Covid-19-a qarşı anticisim testləri immunitet haqqında hansı məqamları açıqlayır, hansı məqamları isə açıqlamır?

What Covid-19 antibody tests say — and don't say — about immunity

<https://www.vox.com/science-and-health/2020/4/28/21237922/antibody-test-covid-19-immunity>

10. Alimlər COVID-19 diaqnozu üçün yüksək dəqiqliyə malik test hazırladırlar

Учёные Роспотребнадзора создали высокоточный тест для диагностики COVID-19

https://www.rospotrebnadzor.ru/about/info/news/news_details.php?ELEMENT_ID=14140&sp_hrase_id=2283986

11. Kollektiv immunitet nə deməkdir? Kollektiv immunitetin effektivliyi... Kollektiv immunitetin yaranması üçün nə etmək lazımdır?

Что такое коллективный иммунитет?

https://aif.ru/health/coronavirus/cto_takoe_kollektivnyy_immunitet

12. COVID-19 üzrə əlaqələndirici klasterlər: epidemioloji və seroloji araşdırma

Connecting clusters of COVID-19: an epidemiological and serological investigation

[https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099\(20\)30273-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(20)30273-5/fulltext)

13. Koronavirusa qarşı immunitet məhz hansı şəxslərdə yaranır?

Who Is Immune to the Coronavirus?

<https://www.nytimes.com/2020/04/13/opinion/coronavirus-immunity.html>

14. Covid-19 daxildən xaricə doğru: Epidemioloji Perspektiv

Covid-19 From The Inside Out: An Epidemiologic Perspective

<https://www.binghamton.edu/news/story/2398/covid-19-from-the-inside-out-an-epidemiologic-perspective>

15. COVID-19- a qarşı immunitetin yaranması əslində nə deməkdir?

What Immunity to COVID-19 Really Means?

<https://www.scientificamerican.com/article/what-immunity-to-covid-19-really-means/>

ELMİ MƏQALƏLƏR, ARAŞDIRMALAR

1. COVID-19 diaqnozunun qoyulması üçün aparılan molekulyar analizlər: Mövcud protokolların icmal cədvəli

Molecular assays to diagnose COVID-19: Summary table of available protocols

<https://www.who.int/who-documents-detail/molecular-assays-to-diagnose-covid-19-summary-table-of-available-protocols>

2. CRISPR-dən istifadə edilən Coronavirus testi ilə xəstəlik 40 dəqiqədən də az müddət ərzində aşkarlanır....

Coronavirus test using CRISPR detects disease in under 40 minutes.

<https://www.cnet.com/news/coronavirus-test-using-crispr-detects-disease-in-under-40-minutes/>

3. SARS-CoV-2 –nin CRISPR–Cas12–əsaslanaraq təyin edilməsi...

CRISPR–Cas12-based detection of SARS-CoV-2

<https://www.nature.com/articles/s41587-020-0513-4>

4. COVID-19 kontekstində "immun pasportlar" haqqında....

"Immunity passports" in the context of COVID-19

<https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/immunity-passports-in-the-context-of-covid-19>

5. İnsanlara "immun pasportlar"ın verilməsinə başlanılması – məhz nəyə görə hələ çox tez hesab edilir?

Why it's too early to start giving out "immunity passports"

<https://www.technologyreview.com/2020/04/09/998974/immunity-passports-cornavirus-antibody-test-outside/>

6. İnsan koronavirusları ilə çarpaz reaktivlik və ağır dərəcəli kəskin respirator distress sindromu ilə müşayiət olunan koronavirus infeksiyalı xəstələrdə seroloji müayinələrin cavabları

Serological responses in patients with severe acute respiratory syndrome coronavirus infection and cross-reactivity with human coronaviruses <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16275947/>

7. SARS-CoV-2 ilə yoluxma zamanı ağız-udlağın arxa şöbəsindən götürülən nümunələrdə və qan zərdabında anticisim reaksiyalarında virus yükünün müvəqqəti profilləri: müşahidə kohort tədqiqat

Temporal profiles of viral load in posterior oropharyngeal saliva samples and serum antibody responses during infection by SARS-CoV-2: an observational cohort study

[https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099\(20\)30196-1/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(20)30196-1/fulltext)

8. COVID-19-yoluxmuş xəstələrdə virus kinetikasi və anticisim reaksiyaları

Viral Kinetics and Antibody Responses in Patients with COVID-19

<https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.03.24.20042382v1>

9. COVID-19-yoluxmuş xəstələrdə SARS-CoV-2 –a qarşı anticisim cavab reaksiyaları Antibody

Antibody responses to SARS-CoV-2 in patients with COVID-19

<https://www.nature.com/articles/s41591-020-0897-1>

10. COVID-19-a yoluxmuş xəstələrdə anticisimlərin aşkarlanması və dinamika xüsusiyyətləri

Antibody Detection and Dynamic Characteristics in Patients with COVID-19

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7188146/>

11. SARS-CoV-2 infeksiyasının diaqnozunun təyin edilməsi üçün IgM-IgG kombinə olunmuş anticisim ekspress-testin işlənilməsi və klinikada tətbiqi

Development and clinical application of a rapid IgM-IgG combined antibody test for SARS-CoV-2 infection diagnosis <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32104917/>

12. Koronavirus 2(SARS-CoV-2) zamanı ağır dərəcəli kəskin respirator distress sindromuna qarşı IgG və IgM anticisimləri profili

Profile of IgG and IgM antibodies against severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) <https://academic.oup.com/cid/advance-article/doi/10.1093/cid/ciaa489/5825506>

13. Qan müayinələri, Almaniyanın bir şəhərində insanların 14% -ində COVID-19-a qarşı immunitetinin olduğunu göstərir

Blood tests show 14% of people are now immune to covid-19 in one town in Germany

<https://www.technologyreview.com/2020/04/09/999015/blood-tests-show-15-of-people-are-now-immune-to-covid-19-in-one-town-in-germany/>

14. Yaşlanmaqda olan əhali arasında Covid-19 və immunitet - Yeni bir tədqiqatın gündəliyi

Covid-19 and Immunity in Aging Populations — A New Research Agenda

<https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp2006761>

15. COVID-19 a görə hospitalizə olunmuş xəstələrin, immun sistemi zəif olan şəxslərin və qan donorlarının SARS-CoV-2 seroloji müayinəsi

SARS-CoV-2 serological analysis of COVID-19 hospitalized patients, pauci-symptomatic individuals and blood donors. <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.04.21.20068858v1.full.pdf>

16. SARS-CoV-2 –üzrə insan leykosit antigenlərinin həssaslıq xəritəsi

Human leukocyte antigen susceptibility map for SARS-CoV-2

<https://jvi.asm.org/content/early/2020/04/16/JVI.00510-20>

17. Ağız suyu nümunələrinin əlavə molekulyar test müayinəsi tənəffüs sistemi viruslarının aşkarlanmasını daha da yaxşılaşdırır

Additional Molecular Testing of Saliva Specimens Improves the Detection of Respiratory Viruses

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28588283/>

18. COVID-19 və potensial peyvəndlər üzrə immun cavablar: SARS və MERS epidemiyalarından əldə edilən dərslər

Immune Responses in COVID-19 and Potential Vaccines: Lessons Learned From SARS and MERS Epidemic <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32105090/>

19. Koronavirus infeksiyası və immun cavablar

Coronavirus Infections and Immune Responses

https://www.researchgate.net/publication/338821975_Coronavirus_Infections_and_Immune_Responses

20. Covid-19 –a qarşı immunitetin davamlı olmadığı təqdirdə, nə etmək tövsiyə olunur?

What if immunity to covid-19 doesn't last?

<https://www.technologyreview.com/2020/04/27/1000569/how-long-are-people-immune-to-covid-19/>

21. IDSA, anticisimlərin Test Müayinəsi üzrə təlimatı təqdim etdi

IDSA Releases Antibody Testing Primer <https://www.idsociety.org/globalassets/idsa/public-health/covid-19/idsa-covid-19-antibody-testing-primer.pdf>

22. COVID-19 üçün namizəd peyvəndlər üzrə ilkin landşaft – 20 Aprel 2020

DRAFT landscape of COVID-19 candidate vaccines – 20 April 2020

<https://www.who.int/blueprint/priority-diseases/key-action/novel-coronavirus-landscape-ncov.pdf?ua=1>

23. Pandemiya zamanı Covid-19-a qarşı peyvəndin işlənilib hazırlanması

Developing Covid-19 Vaccines at Pandemic Speed

<https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp2005630>

24. Yaşlanmaqda olan əhali arasında Covid-19 və immunitet - Yeni bir tədqiqatın gündəliyi

Covid-19 and Immunity in Aging Populations — A New Research Agenda

<https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp2006761>

25. .Anticisimlərin əks olunduğu təsvirlərdə, yeni Koronavirusda mümkün ola bilən zəif nöqtələr göstərilmişdir . Bu tapıntı- effektiv və təhlükəsiz peyvəndin hazırlanmasında mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Antibody Points to Possible Weak Spot on Novel Coronavirus

<https://directorsblog.nih.gov/2020/04/14/antibody-points-to-possible-weak-spot-on-novel-coronavirus/>

26. Ekspertlərin fikrincə Koronavirusa qarşı kollektiv immunitet ABŞ əhalisinin 50% -nin bu xəstəliyə qarşı immunitet qazanmış olmasını tələb edir və hal-hazırda biz bu rəqəmdən çox uzağıq

Herd immunity to the coronavirus would require 50% of the US population to become immune — and we're 'a long way' from that, experts say <https://www.businessinsider.com/us-covid-19-herd-immunity-2020-4>

RƏHBƏRLİKLƏR, METODİK TÖVSIYYƏLƏR

1. **Koronavirus xəstəliyi (COVID-19) üzrə texniki təlimat: insanlar üzərində 2019-nCoV üzrə laboratoriya testinin aparılması**

Coronavirus disease (COVID-19) technical guidance: Laboratory testing for 2019-nCoV in humans <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/laboratory-guidance>

2. **2019 Koronavirus Xəstəliyinə (COVID-19) yoluxmuş şəxslərdən klinik nümunələrin toplanması, işlənilib hazırlanması və test müayinəsindən keçirilməsi üçün təyin olunmuş qaydalar. (29 aprel 2020-ci il tarixində yenilənmişdir)**

Interim Guidelines for Collecting, Handling, and Testing Clinical Specimens from Persons for Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Updated April 29, 2020 <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/lab/guidelines-clinical-specimens.html>

3. **COVID-19 pandemiyası zamanı resipientlər üçün SARS-CoV-2 anticisim testlərinin təcili istifadəsi üzrə məlumat vərəqəsi**

FACT SHEET FOR RECIPIENTS Emergency Use of SARS-CoV-2 Antibody Tests During the COVID-19 Pandemic <https://www.fda.gov/media/137471/download>

4. **Coronavirus COVID-19 Diaqnostik Testlər və onların çatışmazlıqları**

Coronavirus COVID-19 Diagnostic Tests and Shortages <https://www.fda.gov/medical-devices/emergency-situations-medical-devices/emergency-use-authorizations#covid19ivd>

5. **Anti-SARS-CoV-2 ekspress-test müayinəsi**

Anti-SARS-CoV-2 Rapid Test <https://www.fda.gov/media/137367/download>

6. **Yeni Koronavirusa yoluxmuş xəstələr üzərində aparılan molekulyar və seroloji müayinələr üzrə araşdırma: virus ifrazının müxtəlif yolların təsiri**

Molecular and Serological Investigation of 2019-nCoV Infected Patients: Implication of Multiple Shedding Routes <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32065057/>

7. **COVID-19 –a görə seroloji test müayinəsi**

Serology Testing for COVID-19

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/lab/serology-testing.html>

8. COVID-19 üzrə yenilənmə: Seroloji Testin təsdiqlənməsi

Coronavirus (COVID-19) Update: Serological Test Validation and Education Efforts

<https://www.fda.gov/news-events/press-announcements/coronavirus-covid-19-update-serological-test-validation-and-education-efforts>

9. Koreyada Koronavirus 2019 xəstəliyinin laborator diaqnostikası üzrə təlimatlar

Guidelines for Laboratory Diagnosis of Coronavirus Disease 2019 in Korea

https://www.researchgate.net/publication/340414078_Guidelines_for_Laboratory_Diagnosis_of_Coronavirus_Disease_2019_COVID-19_in_Korea

10. Koronavirus COVID-19 (SARS-CoV-2) Jons Hopkins ABX Təlimatı

Coronavirus COVID-19 (SARS-CoV-2) Johns Hopkins ABX Guide

https://www.hopkinsguides.com/hopkins/view/Johns_Hopkins_ABX_Guide/540747/all/Coronavirus_COVID_19_SARS_CoV_2

TEST İSTEHSALÇILAR

1. <https://www.fda.gov/medical-devices/emergency-situations-medical-devices/emergency-use-authorizations#covid19ivd>
2. <https://www.finddx.org/covid-19/pipeline/>
3. <https://www.nature.com/articles/d41587-020-00010-2>

FAYDALI KEÇİDLƏR

Koronavirus haqqında tibbi portallar

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> WHO

<https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic> Europe CDC

<https://www.unicef.org/azerbaijan/coronavirus/covid-19>

<https://www.uptodate.com/home/covid-19-access> Uptodate data

<https://covid-19.ebscomedical.com/> Dynamed database

<https://www.elsevier.com/clinical-solutions/covid-19-toolkit> Elsevier data

<https://www.nejm.org/coronavirus> New England Journal

<http://www.centerforhealthsecurity.org/resources/COVID-19/index.html> John Hopkins

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/index.html> CDC

<https://faq.coronavirus.gov/> <https://www.coronavirus.gov/> US Government

<https://www.nih.gov/health-information/coronavirus> National Institut Health PubMed

<https://jamanetwork.com/journals/jama/pages/coronavirus-alert> JAMA

<https://www.bmj.com/coronavirus> BMJ

https://www.thelancet.com/coronavirus?dgcid=kr_pop-up_tlcoronavirus20

<https://www.ecdc.europa.eu/en/novel-coronavirus-china/sources-updated> National resources

<https://ec.europa.eu>

<https://globalbiodefense.com/novel-coronavirus-covid-19-portal/>

<https://sph.unc.edu/global-health/2019-coronavirus-info-portal/>

<https://hr.un.org/page/coronavirus-disease-covid-19>

<https://www.google.az/search?q=coronavirus+prevention&gl=az>

https://en.wikipedia.org/wiki/2019%E2%80%9320_coronavirus_pandemic

<https://openwho.org/courses?fbclid=IwAR2mqYdx66EKg2nM3B8aBxXSFQdbpLoW7N6ezy7nbhoUBz-pz8r-jyO-pDk>

Azərbaycan dilində

<https://koronavirusinfo.az/az>

<https://isim.az/az/pages/55-Koronavirus>

<https://its.gov.az/page/olkede-umumi-veziyyet>

www.cabmin.gov.az

www.health.gov.az

Xəbərlər (İngilis dilində)

<https://www.bloomberg.com/europe>

<https://www.bbc.com/news>

<https://theconversation.com/au/covid-19>

<https://www.theguardian.com/>

<https://edition.cnn.com/>

Rus dillində

https://www.rospotrebnadzor.ru/about/info/news_time/news_details.php?ELEMENT_ID=13566

<https://covid19.rosminzdrav.ru/#r3>

<https://niiioz.ru/covid-19/>

<https://news.un.org/ru/events/vse-o-koronaviruse>

[www.стопкоронавирус.рф](https://xn--80aesfpebagmfb1c0a.xn--p1ai/)

www.rmj.ru

<https://medvestnik.ru/>

<https://vrachirf.ru/main>

<https://ria.ru>

<https://www.gazeta.ru/subjects/virus.shtml>

<https://www.msn.com/ru-ru/news/coronavirus>

<https://yandex.ru/search/?text=%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81&from=yanews&lr=10253>